

CHEMIK POLSKI

CZASOPISMO

POŚWIĘCONE WSZYSTKIM GAŁĘZIOM CHEMII
TEORETYCZNEJ I STOSOWANEJ

Nr 3.

1 lutego 1910.

Rok X.

O widmach absorbcyjnych roztworów kobaltorodanku potasowego w rozpuszczalnikach organicznych.

Przez Jana Zawidzkiego.

Natknąwszy się swego czasu¹⁾ na złożone sole kobaltorodanowe, zauważyłem ich łatwą rozpuszczalność w cieczach organicznych oraz charakterystyczne ciemno-niebieskie zabarwienie owych roztworów. To też, gdy w kilka lat później (w r. 1902) wykonywałem dla prof. Waldena pomiary widm absorbcyjnych pewnych soli nieorganicznych, skorzystałem z tej sposobności, by oznaczyć również widma absorbcyjne kobaltorodanku potasowego w znajdujących się w mem rozporządzeniu cieczach organicznych. Przedwstępne te oznaczenia charakteru wywiadowczego wykazały, iż roztwory soli $K_2Co(CNS)_4$ posiadają bardzo charakterystyczne widmo absorbcyjne, w znacznym stopniu niezależne zarówno od natury chemicznej rozpuszczalnika jak i od stopnia dysocjacji samejże soli.

Z ówczesnych mych notatek laboratoryjnych, częściowo tylko zachowanych, przytaczam poniżej kilka danych cyfrowych, wskazujących położenie jednej oraz rozciągłość drugiej najbardziej wydatnej smugi absorbcyjnej. Dane te przytaczam w cyfrach bezpośrednio odczytanych na skali uniwersalnego aparatu spektralnego Krüppa. Podane w tabelce A położenia charakterystycznych linii widma potasowego, sodowego i wodorowego pozwalają obliczyć, sposobem graficznym, z owych danych cyfrowych odpowiadające im długości fal świetlnych λ .

A) Położenie zasadniczych linii widmowych:

czerwona potasowa	$K\alpha=770 \mu\mu$	odpowiada 616 podziałce skali
czerwona wodorowa	$H\alpha=656,21 \mu\mu$	„ 844,8 „ „
żółta sodowa	$Na=589 \mu\mu$	„ 1066,0 „ „
zielonkawo-niebieska wodorowa	$H\beta=486,57 \mu\mu$	„ 1621,8 „ „
niebieska wodorowa	$H\gamma=434,01 \mu\mu$	„ 2119,5 „ „

¹⁾ Zawidzki, Über Rhodanatokobaltische, Zeitschr. f. anorgan. Chem. 22, 422, (1900); patrz również Walden, Zeitschr. f. anorgan. Chemie 23, 373 (1900).

B) Położenie smug absorbcyjnych niebieskich rozcieńczonych roztworów $K_2Co(CNS)_4$:

Rozpuszczalnik	Smuga I	Smuga II
1. Alkohol etylowy	1110	1040—857
2. Kwas masłowy	1108	1020—850
3. Kwas propionowy	1107	1024—850
4. Alkohol propylowy	1106	1036—840
5. Kwas octowy	1106	1024—853
6. α -Aldehydocyanhydrin	1106	1024—857
7. β -Aldehydocyanhydrin	1104	1037—839
8. Nityl kwasu mlecznego	1105	1039—844
9. Alkohol allilowy	1104	1030—856
10. Alkohol kaprylowy	1102	1027—846
11. Alkohol benzylowy	1100	1023—853
12. Mrówczan metylu	1098	1023—854
13. Mrówczan propylu	1098	1023—852
14. Mrówczan etylu	1095	1028—853
15. Octan metylu	1095	1024—853
16. Octan etylu	1092	1025—(848)
17. Octan izobutylu	1093	1029—840
18. Octan amylu	1091	1024—850
19. Rodanek etylu	1094	1025—845
20. Ester kwasu α -cyanopropionowego	1093	1024—854
21. Ester kwasu β -cyanopropionowego	1094	1028—815
22. Aldehyd salicylowy	1093	1017—854
23. Aldehyd walerowy	1093	1021—855
24. Acetonityl	1093	1023—(863)
25. Malonian metylu	1093	1023—853
26. Kwas szczawiowo-octowy	1093	1030—855
27. Benzoctan etylu	1092	1022—839
28. Ester cyanooctowy	1092	1023—860
29. Acetyloaceton (roztw. zielonkawy)	1091	1031—845
30. Benzonityl	1090	1020—854
31. Aceton	1088	1025—858
32. Hypnon	1087	1020—855
33. Karwol	1088	1022—864
34. Ester benzoilooctowy	1088	1017—862
35. Nityl propionowy	1086	1022—848
36. Bromopropionian etylu	1086	1010—843
37. Nitrobenzol (roztwór zielonkawy)	1078	1011—863
38. Furfurol (roztw. zielony)	1082	1014—854

C) Położenie smug absorbcyjnych w bardziej stężonych roztworach.

39. Bezwodnik kwasu octowego	1160—828
40. Nityl propionowy	1152—828
41. Kwas octowy	1180—813
42. Karwol.	1140—837
43. Ester kwasu β -cyanopropionowego	1152—812
44. Nitrometan	1161—823
45. Nitrozodwumetylina	1144—828

Co się tyczy danych powyższych, to zastrzedz się muszę, iż były one oznaczane dorywczo, przyczem nie zwracano uwagi ani na stopień czystości będących pod ręką preparatów chemicznych, ani też samej soli złożonej, otrzymanej z roztworów alkoholowych i raz tylko przekrystalizowanej z alkoholu¹⁾. Również i roztwory badane przygotowywano „na oko”, wobec czego nie posiadały one tegoż samego stężenia.

Nie bacząc na okoliczności powyższe, dane tablicy B, aż nadto jasno dowodzą, iż kobaltorodanek potasowy wykazuje w roztworach przeszło 40 przeróżnych związków organicznych toż samo widmo absorbcyjne. Użyte rozpuszczalniki, przedstawiające różne pochodne tlenowe i azotowe węglowodorów alifatycznych oraz aromatycznych (w samych węglowodorach oraz ich chlorowco-pochodnych $K_2Co(CNS)_4$ nie rozpuszcza się), posiadają zarówno małe jak i znaczne stałe dielektryczne, wykazują zdolność jonizacyjną w stopniu zarówno znikomym jak i bardzo silnym. W jednych z nich kobaltorodanek potasowy winien być prawie całkowicie zdysocjowany na jony $2K^+ + Co(CNS)_4^{2-}$, w innych natomiast stopień jego dysocjacji winien być znikomym. Ztąd wynikałoby, iż niebieskie zabarwienie roztworów tej soli, zarówno jak i występowanie charakterystycznych smug absorbcyjnych, jest warunkowane obecnością układu atomowego $Co(CNS)_4$, bez względu na to, czy układ ten występuje w postaci odrębnego jonu, czy też wchodzi w skład soli złożonej.

Wobec tego należałoby oczekiwać, iż z chwilą gdy układ ten zostanie rozszczepionym, winno zniknąć również charakteryzujące go zabarwienie niebieskie oraz odnośne widmo absorbcyjne. Istotnie też tego rodzaju rozczepienie układu $Co(CNS)_4$ zachodzi w rozcieńczonych roztworach wodnych oraz formamidowych, zachowujących się w ten sposób jak mieszaniny roztworów soli składowych $KCNS$ i $Co(CNS)_2$. Zgodnie z tem roztwory pomienione wykazują barwę różową, właściwą solom kobaltowym, a ich widma absorbcyjne są bardzo słabo wyrażone. Dla roztworów wo-

¹⁾ Dokładny sposób przygotowywania kobaltorodaneków podali: Rozenheim i Cohn Zeitschr. für anorgan. Chemie 27, 280 (1901).

dnym słaba smuga absorbcyjna leży w granicach podziałek od (1170) do 1970.

Nie rozporządzając spektrometrem precyzyjnym, ani też odpowiednim spektrokolorymetrem, za pomocą których możnaby dokładniej oznaczyć widma absorbcyjne pomienionej soli złożonej, zarówno jak i innych kobalto-rodanków, w szeregu rozpuszczalników organicznych — podaję moje doświadczenia nad tym przedmiotem do wiadomości ogólnej, celem zwrócenia uwagi badaczy, zajętych tego rodzaju studiami, na pomienione sole kobaltorodanowe.

Dublany, Akademia rolnicza.

Analiza wody mineralnej ze źródła Wieniec z majątku Brzezic br. L. Kronenberga.

Przez d-ra St. Glixelliego i d-ra B. Miklaszewskiego.

Na propozycję zarządu dóbr bar. Kronenberga pracownia chemiczna Muzeum Przemysłu i Rolnictwa podjęła badanie chemiczne wody źródła Wieniec z majątku Brzezic pod Włocławkiem. Z otworu świdrowego znacznej głębokości, położonego pośród lasu sosnowego, tryska woda o stałej temperaturze, czego dowodzą kilkoletnie spostrzeżenia, i dużej wydajności. Woda wznosi się w rurze żelaznej na wysokość kilku metrów i spływa po rynnie na ziemię, tworząc strumyk, gdzie zauważyć się daje niewielki osad siarki. W powietrzu obok źródła czuć wyraźnie siarkowodor. Boczna rura odprowadza część wody do znajdującego się w odległości kilkunastu kroków zakładu kąpielowego.

Podczas badania na miejscu d. 25 września r. z. temperatura wody w rynnie wynosiła 13,9° w kranie zakładu kąpielowego—14,2° wobec 20° temp. powietrza. Azotan srebrny, chlorek barowy, amoniak, szczawian amonowy strącają w wodzie obfity osad, natomiast nitroprusydek sodowy nie daje wyraźnego zabarwienia.

1. Dla oznaczenia siarkowodoru stosowaliśmy miareczkowanie jodem. Do cylindra miarowego, zawierającego roztwór jodu z dodatkiem 2 g jodku potasowego dolewano wprost z kranu 1 litr wody i nadmiar jodu odmiareczkowywano $\frac{1}{100}$ n tiosiarczanem. Miano roztworu jodu oznaczone było w warunkach identycznych. Litr wody w 4 oznaczeniach zużywał: 9,89, 9,66, 9,82, 9,94 cm³ 0,9576 $\frac{1}{100}$ n jodu, średnio 9,86, co odpowiada 0,0016 $\frac{0}{00}$ n H₂S¹⁾.

¹⁾ W wodzie branej z otworu źródła znaleziono wartości mniejsze skutkiem straty gazu jaka tu musi zachodzić.